

De Doopsgezinden te Woudsend

Deel 1

Aan mijn handschrift en handtekening te zien heb ik zo'n 45 jaar geleden in een schoolschrift al aantekeningen gemaakt van bijzonderheden die ik over Woudsend tegenkwam. Zo schreef ik ook een artikel over dat Dominee K. Vos in 1909 in het Doopsgezind Weekblad "de Zondagsbode" publiceerde onder de titel die ik ook voor deze bijdrage gebruik.

Een paar jaar geleden kocht ik bij antiquariaat De Tille te Leeuwarden een waarschijnlijk vrij zeldzaam boekje, waarvan weliswaar de omslag ontbreekt maar de inhoud gelukkig nog wel compleet is. Het is getiteld: "Twee Tempel-Psalmen, overdacht bij de laatste Godsdienst-oefening in het Oude- en de eerste zamenkomst in het vernieuwde Bedehuis der Doopsgezinde Gemeente te Woudsend". De voorpagina wordt, wellicht iets verkleind, afgebeeld en daarop kunt u hopelijk de verdere bijzonderheden van deze uitgave lezen.

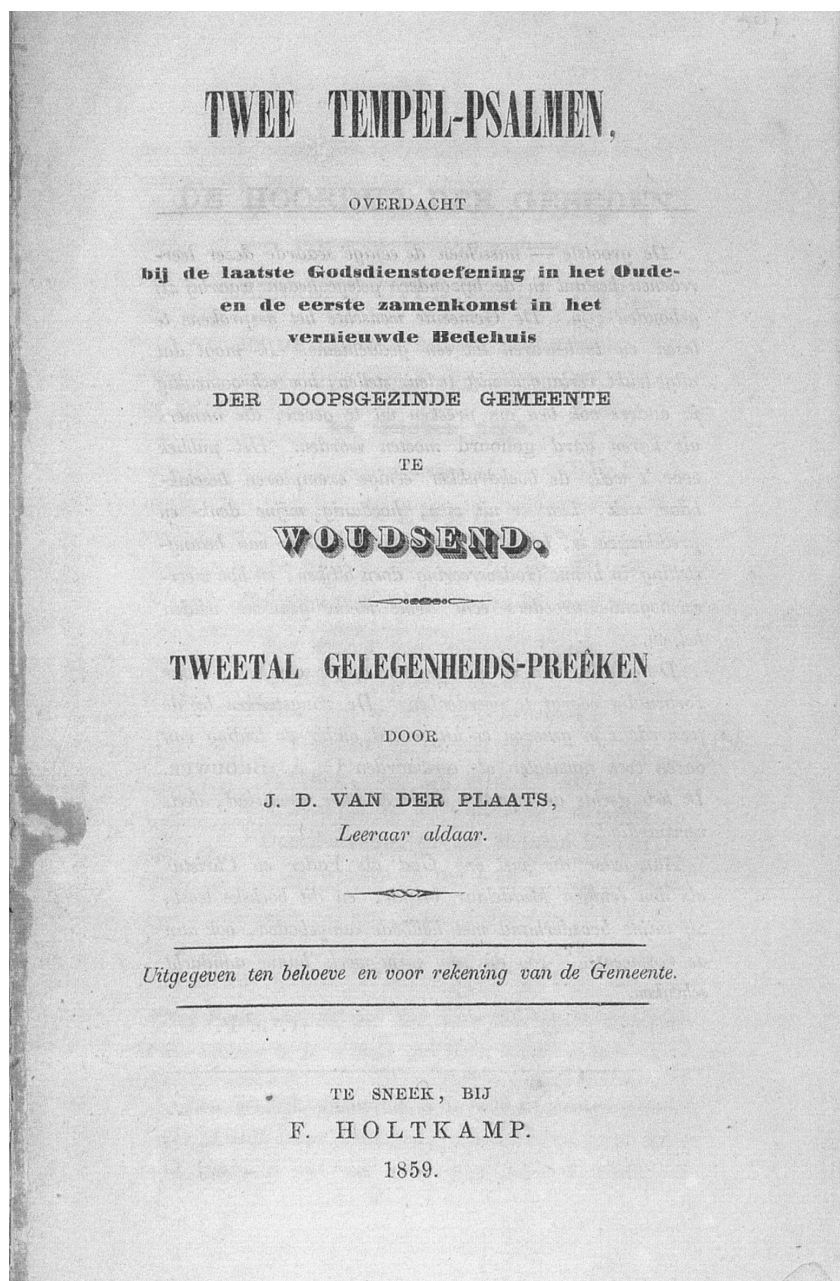
Voorts bezit ik een kopie van een toespraak die de Woudsender huisschilder Douwe Mulder omstreeks 1935 voor een vereniging hield en waarin enkele bijzonderheden over predikanten van de Mennistenkerk staan en enkele andere aantekeningen. Toen ik dan ook nog een artikel van Catrienus Meijer over de gebrandschilderde ruitjes uit de Woudsender Vermaning in de Balkster Courant van 30 januari 1903 las, wist ik

dat ik alles maar eens moest combineren.

Hier volgt dan het verhaal over een kerkgemeenschap die, helaas, niet meer als zodanig in Woudsend bestaat. Er is nu nog slechts een gecombineerde gemeente Balk-Woudsend die in Balk ter kerke gaat. Ja, ik

weet het, éénmaal per jaar is er nog steeds een Friestalige dienst in het voormalig kerkje in Woudsend, maar dat is eigenlijk een bevestiging van de teloorgang van een denominatie die zich in het verleden o.m. onderscheidde door een heel actieve participatie in het dorpsleven.

Nog opgemerkt zij dat Doopsgezinden ook wel Mennisten of Mennonieten worden genoemd, omdat zij de leer van Menno Simonsz (geboren te Witmarsum in 1496) navolgden.



Bij een volkstelling in 1586 in Friesland gaf niet minder dan een kwart van de bevolking op tot de doopsgezinden te behoren.

Uit een inmiddels ook bij De Tille aangeschaft tweedelig prachtboek “Uit Friesland’s Volksleven van Vroeger en Later”, verzameld door Waling Dijkstra en in 1895 uitgegeven door Hugo Suringar te Leeuwarden, moet ik toch echt wel een fraaie anekdote citeren: “Algemeen is het bekend dat de mennisten bijzondere liefhebbers zijn van zoetigheden. Waarom? Het is eens gebeurd dat Menno Simons voor een aantal zijner vrienden zoude spreken in de open lucht. Voor verhevenheid, waarop de prediker moest staan, had men een vat vol stroop op de aangewezen plaats gezet. Misschien achtte men dit veiliger dan een ledig vat, omdat het vaster stond. Maar de spreker was nog niet op de helft zijner rede, toen de bodem onder zijne voeten brak en hij tot aan het middel in de stroop zakte. Dit was een leelijk geval, en de vrienden wisten niets beters te doen, dan hem gezamenlijk af te likken, ten einde hem weêr een fatsoenlijk aanzien te geven. Sedert houden de mennisten zooveel van zoet”.

Goed, nu verder op de serieuze toer. Wat zijn Doopsgezinden eigenlijk? Omdat u van mij geen theologische verhandeling verwacht – die ik trouwens ook niet zou kunnen geven – merk ik slechts op dat men tegen de in de Roomse en Protestantse kerken gebruikelijke kinderdoop was en is. Men wordt pas gedoopt als men tevens belijdenis van het geloof doet en derhalve betekent dat een volwassenendoop. In de praktijk zijn er nog heel andere verschillen en Douwe Mulder merkte in zijn toespraak fijntjes op dat Mennisten bij problemen en dagelijkse vraagstukken niet door allerlei vaststaande geloofsvoorstellingen en wetten worden gesteund. Wij, zegt Mulder, “menen” altijd iets, terwijl anderen (daarmee roomsen en andere protestanten bedoelende) altijd “weten”. Doopsgezinden zijn van nature vrijzinniger, liberaler en ondogmatisch. Maar zij zijn wel heel bewogen met de medemens en maatschappelijk actief tot heil van alle burgers. Boven de toegangsdeur van de Doopsgezinde kerk te IJlst las ik eens “Eenheid in ‘t nodige – Vrijheid in ‘t onzekere. In alles de liefde”. Met dit motto hoop ik de doopsgezinden voldoende te hebben gekarakteriseerd.

Nog voor de officiële Reformatie in Nederland

(1580) reisde Leenaert Bouwens als “oudste” veel door Friesland waar hij preekte en doopte buiten de officiële Roomse Kerk. Hij was een dissident en kan beschouwd worden als een wijze leken prediker die een nieuwe leer verkondigde.

Omstreeks 1560 had hij 37 dopelingen in Ypecolsga en 16 in Elahuizen en zij kunnen worden beschouwd als de voorlopers van de Mennisten/Doopsgezinden in Woudsend. Het waren meest boeren, terwijl later in Woudsend veel zeelieden tot de Mennisten behoorden. Dat moet dan in de 17^e en 18^e eeuw zijn geweest, want naderhand behoorden de leden tot de gewone burgerij van Woudsend.

De gemeente heeft veel ups en downs gekend, was vaak gering in aantal en financieel ook beslist niet in goeden doen. Gelukkig kwam er van buitenaf nog wel eens financiële ondersteuning.

Laten we eerst eens een overzicht geven van de predikanten (ook wel oudsten, herders of leraars genoemd): Na de rondtrekkende “oudste” Leenaert Bouwens die in feite de grondslag legde voor een Woudsender doopsgezinde broederschap, was Arjen Clases in 1682 de eerste officieel aangestelde leraar van de Woudsender gemeente. In zijn tijd groeide de gemeente van 25 tot 60 leden; tezamen met de (nog) ongedoopten zal de gemeente toen uit een honderdtal mensen hebben bestaan. Hij werd in 1720 opgevolgd door Joh. Hendrik Schul waarvan niet precies bekend is hoelang hij bleef. Voor 1722 is een zekere Gjalt Gjaltz hem opgevolgd en die werd op zijn beurt voor 1724 opgevolgd door Reintje Obbes. In 1734 kwam Klaas Jans, in 1736 (of 1744?) Hans Jans (broers?) en dan in 1769 (of was het al in 1767?) Uiltje Joh. Stinne die tot 1796 bleef. In laatstgenoemd jaar betrad Focke Ymes Postma de kansel totdat hij in 1813 werd afgelost door Ynse P. v.d. Woude, die in 1818 de bediening heeft neergelegd. In 1819 komt J. Oosterbaan die tot 1824 blijft. Na een vacature van twee jaar komt in 1826 Harmen Wiebes Woudstra, die al na ruim 12 maanden naar Zwartsluis vertrekt. In 1828 is er weer een opvolger t.w. Jacob Sybrands Bakker die tot 1830 predikt en in 1831 opgevolgd wordt door Gerrit Jochums Boetje die zes jaar blijft.

In november 1837 komt dominee Jan de Liefde als proponent; dat is een pas afgestudeerde predikant die nog voor het eerst in een gemeente bevestigd moet worden.

Deze dominee is een groot succes en zijn preken zorgen zelfs voor een grote toeloop van Hervormden. Hij blijft maar kort en in februari 1839 vertrekt hij naar Zutphen. Deze aanvankelijk vrijzinnige dominee veranderde van opvattingen en werd zelfs een voorstander van de kinderdoop. In 1844 vestigde hij zich als evangelist in Amsterdam en door zijn arbeid ontstond de vereniging "Tot heil des Volks" in 1855 en een jaar later een "Vrije Evangelische Gemeente".

De Liefde heeft als opvolger Pieter Douwes Dekker die een jaar later weer plaats maakt voor Pieter Leendertz Wzn. die gelukkig tot 1855 blijft.

Op 2 november 1856 doet Jan Daniël van der Plaats, afkomstig van de gemeente Hindeloopen-Molkwerum, zijn intrede. Onder zijn bewind wordt de kerk drastisch verbouwd. Daarop komen we straks nog terug, maar wellicht kan hier alvast zijn omstreeks 1882 bij atelier A. Greiner in Amsterdam gemaakt portret worden afgedrukt. Het is een prachtig portret en ik hoop dat zelfs zijn bebaarde wangen op de reproductie zichtbaar zijn. De foto behoort tot de collectie van de afdeling Mennonitica van de Universiteit van



Jan Daniël van der Plaats.

Amsterdam, die deze in bruikleen kreeg van de Verenigde Doopsgezinde Gemeente Amsterdam. Ik ben blij dat ik toestemming kreeg dit fraaie portret hier te laten reproduceren. Dominee van der Plaats ging in 1883 met emeritaat. Hij was overigens toen nog maar 57 jaar, want in zijn overlijdensadvertentie van 23 april 1891 staat dat hij op 65-jarige leeftijd overleed in Hees bij Nijmegen en een vrouw en 3 kinderen naliet.

Ds. Van der Plaats was een verdienstelijk evangelieprediker geweest maar had zich ook op poëtisch gebied niet onbetuigd gelaten. Van zijn gedichten verscheen een kleine bloemlezing onder de titel "Intimis", maar dit drukwerk schijnt niet in de handel te zijn geweest. Wellicht was het een privé-uitgave voor goede vrienden en bekenden; daarop duidt ook al de titel van het bundeltje.

Pas na een vacature van 7 jaar slaagt de gemeente erin een nieuwe herder en leraar aan zich te verbinden en dat werd in 1890 Siemon Jacobus Andriesen. Het was, volgens Mulder, een beste brave oude man met gevoel voor humor en die in Woudsend zijn 40-jarig ambtsjubileum vierde. Ter gelegenheid daarvan werd 's nachts een erepoort voor de pastorie opgebouwd. Omdat er voor de versiering o.a. sinaasappelen waren gebruikt, bleven er twee gemeenteleden bij de poort waken opdat de sinaasappelen niet ontvreemd zouden worden en wellicht ook in de hoop bij het krieken van de dag een fooritje van de dominee te ontvangen. Nadat de jubilaris opgestaan was en naar buiten kwam om de erepoort te bewonderen was zijn commentaar: "Nou mannen, die poort is onbetaalbaar". Nee, een fooi zat er op dat moment niet in, al werd het door de dominee later wel goed gemaakt.

In 1897 ging dominee Andriesen met emeritaat en kwam er een nieuwe en jonge predikant, Jan Koster, waarvan Douwe Mulder zich herinnerde dat zij als catechisanten wekelijks een opstel bij de pastorie moesten inleveren en dat terugkregen met de nodige correcties en commentaar. Het was een strenge leermeester en sommigen zullen wellicht opgelucht zijn geweest dat hij in september 1902 naar Terhorne vertrok.

Vervolgens kwam Ds. K. Vos in 1903. Omdat naar hem de Vosselaan is genoemd en er ook verder nogal wat over hem te vertellen is, bewaar ik die gegevens voor een apart artikelletje.

Daarna deed op 6 oktober 1912 Harm Gerrit Berg zijn intrede. Het was een goede, beste man met prima preken, maar veel contact met zijn gemeenteleden had hij niet. Wellicht kwam dat ook door zijn gezondheid, want na vertrek naar Grouw in mei 1915 overleed hij daar al spoedig op jonge leeftijd. Toch was er in zijn tijd in Woudsend in mei 1914 een Doopsgezind zangkoor opgericht met aanvankelijk een dertigtal leden. Het bestuur bestond uit Ds. Berg, L. Sieperda en mevr. W. Schaafsma-Adema. Zonder het nog te weten kreeg de Doopsgezinde gemeente in november 1915 in proponent Rudolf Christiaan de Lange zijn laatste, eigen predikant. Deze dominee is bepaald geen zegen voor de gemeente geweest, want, zegt Mulder, hij was een ergernis voor de gemeente en de gemeente voor hem. Zijn vertrek naar Zeerijp in 1919 was voor alle partijen een uitkomst en hoe slecht de verhoudingen lagen, blijkt ook wel uit het feit dat de predikant niet eens een afscheidspraak hield.

Het lukte de kleine gemeente niet weer een nieuwe dominee te vinden. De oplossing werd gevonden volgens het spreekwoord “beter een half ei dan een lege dop” en op 12 juni 1920 kon de Nieuwe Sneeker Courant melden: “Woudsend. De Doopsgezinde gemeenten van Balk en Woudsend zijn met Ds. Van der Meulen te Balk overeengekomen, dat deze predikant zal zijn voor beide gemeenten. Als gevolg hiervan is bij de Doopsgezinden gemeente alhier deze predikant beroepen”. Daar hebben de Woudsenders nooit spijt van gehad, want volgens Mulder hadden ze maar recht op de helft, maar kregen ze een hele kerel. Dat duurde overigens slechts tot november 1922 toen deze predikant werd opgevolgd door Ds. Bouwe Pieter de Vries. Deze laatste vond in Woudsend tevens zijn huwelijksgeluk door met een dochter Tromp te trouwen. Misschien dat hij mede daardoor vrij lang aan de gecombineerde gemeente Balk-Woudsend verbonden bleef, namelijk tot begin 1933.

Ook zijn opvolger, Ds. Willen Isaäk Fleischer, bleef vrij lang en wel van september 1933 tot september 1942.

In 1943 kwam Ds. Carl Friedrich Brüsewitz. De gemeente in Woudsend bestond nog maar uit een twintigtal leden, al kon hij in de avonddiensten vaak wel een stuk of zestig mensen in deze oorlogstijd bemoedigend toespreken. In 1946 vertrok Ds. Brüsewitz naar Utrecht.

In sneltreinvaart noemen we de predikanten van na de oorlog: Hendrik Jans de Wilde van 1946-1954, Andries Jan van der Linden van 1954-1960, Martinus Johannes Heynis van 1960-1966 en Tsjerk Jelsma van 1967-1978. Kennelijk was een dominee daarna niet te vinden of niet te betalen en werd de gemeente achtereenvolgens door pastorale medewerkers Jan Wouda (1978-1986 en P. Nijssen (1988-1995) voorgegaan. Op 18 februari 1996 kwam er weer een echte dominee in de persoon van Wiske Zijlstra-Beuker. Zij werd niet alleen predikante van de gecombineerde gemeente Balk-Woudsend, maar tevens van de doopsgezinde gemeenten van Staveren en Warns. Zij woont, heel toepasselijk, aan het Mennistepaeld 1 in Warns.

Het leek mij het beste eerst de herders en leraars chronologisch te behandelen en vervolgens te komen met wat bijzonderheden over het kerkgebouw en de gemeente zelf.

We kunnen rustig aannemen dat in de tijd van de rondtrekkende Leenaert Bouwens gekerkt werd in de open lucht, woningen en boerenschuren. Dat gebeurde na 1580 zelfs min of meer clandestien want de Republiek der Nederlanden was officieel overgegaan van de Roomse naar “de nieuwe leer”, het calvinisme dat beleden werd in de Gereformeerde kerk. Andersdenkenden konden geen officiële ambten meer vervullen, maar werden verder betrekkelijk met rust gelaten.

Na 1651 mocht men zelfs kerken bouwen, maar deze mochten vanaf de straat niet als zodanig herkenbaar zijn: de zgn. schuilkerken. Meestal waren dat vrij grote op woonhuizen gelijkende gebouwen en verborgen achter een dichtbegroeide haag bomen. De Doopsgezinde kerk in Workum lijkt zelfs op een boerderij. Een toren bij de kerk was verboden evenals klokken, want die zouden mensen kunnen misleiden een dienst bij te wonen. Pas bij de Franse revolutie van 1795 kwam er een scheiding van staat en kerk en kregen alle andersdenkende dezelfde rechten die de Calvinisten al hadden. Vanaf die tijd konden schuttingen en bomenrijen die de schuilkerken aan het oog onttrokken worden weggehaald.

We beëindigen hiermee het eerste deel over de Doopsgezinden in Woudsend en hopen volgende maand het slotdeel te publiceren.

November 2003

De Doopsgezinden te Woudsend

Deel 2

Het is volgens mij onbekend wanneer de allereerste Menistenkerk in Woudsend is gebouwd. Misschien is het slechts een houten schuur geweest. Ds. Vos zegt dat de oude kerk, een stenen kerk, op dezelfde plaats als zijn voorganger werd gesticht in 1722 en dat er boven de ingang een schild hing waarop een zon geschilderd was. De zon en het lam stonden toentertijd symbool voor bepaalde richtingen in de Doopsgezinde Kerk.

In vroeger tijden kenden ook de doopsgezinden hun scherp-slijperijen, hun meer orthodoxe en vrijzinniger richtingen en het schild boven de ingang gaf aan tot welke richting men behoorde. U vergeeft mij vast wel dat ik niet op die oude tegenstellingen inga omdat ik er te weinig van weet en ze heden ten dage ook volstrekt oninteressant zijn geworden.

Overigens wordt bij de doopsgezinden in plaats van de Kerk ook wel van de Vermaning gesproken. Goed, de eerste echte kerk stond er, een beetje achteraf en vrij zeker aan de voorzijde aan de Waechswâl verscholen achter een schutting of haag. De achterkant van de kerk werd door een woonhuis aan de Midstraat aan het oog onttrokken. Aan die achteraf ligging heeft "het Ponkje" overigens nu te danken dat er een vrij groot terras voor het restaurant kon worden aangelegd.

De in 1722 gebouwde kerk kreeg acht vensters die alle voorzien werden van gebrandschilderde ramen. Dat kwam vaker voor in de doorgaans sober ingerichte vermaningen, maar heel bijzonder is, dat van deze ramen er uiteindelijk een zestal bewaard gebleven is en dat dit de enige zijn die daarvan in Fryslân zijn overgebleven.

Kennelijk door slecht onderhoud waren er in 1847 al twee ramen verdwenen, namelijk die ter weerszijden van de preekstoel. Of had de dominee meer

licht nodig om de bijbel en zijn preek te kunnen lezen en werden de gebrandschilderde ruiten door helder glas vervangen? Hoe dan ook, het eerste en het achtste raam zijn verdwenen; de overige zes werden bij de verbouw in 1858 in een houten omranding tezamen herplaatst en opgehangen.

Bij de verkoop van de kerk in 1967 werden de restanten van de gebrandschilderde ramen door wijlen Jaap Westerhof opgekocht, die ze in 1980 aan het Scheepvaart Museum in Sneek schonk.

Na restauratie in 1989 door atelier Bogtman B.V. in Haarlem kregen de unieke overblijfselen uit 1722 een goede plaats in de Woudsendkamer van genoemd museum.



Foto Fries Scheepvaart Museum

Ook nu nog kunnen we de verzen lezen die gemeenteleden uit 1722 op de door hen geschonken ramen lieten schrijven:

*Dit is vergunt ons van dien Heer
die doe ter tijd had het Regeer
over dit dorp genaamd Woudsent
met seven en twintig ook bekend.
G(jalt) G(jaltz) 1722*

Ter toelichting: met “Dit is vergund” wordt bedoeld dat Hij (de grietman of burgemeester) ons vergund heeft dit kerkje te bouwen en “dien Heer” (de grietman) was toen Duco Gerrold Martena van Burmania. Wijmbritseradeel telde destijds behalve Woudsend nog 27 dorpen.

*Om daar te spreken soo gewis
sonet so klaar als doenlijk is
van Jesus' leer dat ware licht
op dat een yeder wordt gesticht.
Take Jetzes 1722*

*Kom tree dan toe met vierigheid
En hoor eens wat ons Jesus seit
al in het boek van 't Nieu verbont
daar op moet zijn ons hart gegront.
Melle Ypes 1722*

*Daar op moet sijn ons hert geset
Op jesus Leer, Volkomen Wet
dat wij op 't Eynd van de Loopbaan
de kroon genieten al te Saam
Evert Yemes 1722*

*O plaats soo Lijffelyck
o plaats soo troostelyck en so
begeerlyck
die maar u vrught en bladeren kent
hen welhaast van 't Aarts tot
Hemels went
Jetze Takes 1722*

*Gedankt moet zijn die grote Heer
die ons geholpen heeft dus veer
dat wij de vrijheit met malkaar
genieten 't Samen alle gaar
Arjen Clasen 1722*

Ik heb o.m. voor de juiste schrijfwijze van de verzen gebruik gemaakt van het artikel “Een gebrandschilderd glas uit de Doopsgezinde kerk

van Woudsend” geschreven door de heer S. ten Hoeve, Directeur van het Scheepvaart Museum. Hij schreef dit artikel in “De Keppelstok”, het orgaan van de Stichting Alde Fryske Tsjerken van december 1995.

In 1838 bestond de Gemeente uit 34 leden en in 1861 uit 39; daarbij komen uiteraard de kinderen en niet gedoopte volwassenen, maar een kleine gemeente bleef het altijd wel. Toen dan ook in 1839 de pastorie vernieuwd moest worden, werd een beroep op gemeenten in binnen- en buitenland gedaan. Van alle giften en het restant van het eigen effectenbezit kon de verbouwing ad f. 4.669,38 worden betaald. De bodem van de schatkist was in zicht gekomen en het duurde tot 1845 voor de gemeente uit een erfenis van Siebe Symens Sybes weer enig bezit kreeg. Zij erfde f. 8.000,- Grootboek N.W.S. à 2½% rente en naar de erflater werd dit bezit het Sybesfonds genoemd.

Medio de 19e eeuw kende de gemeente een kortdurende opbloei. Omdat de doopsgezinde gemeente in Balk erg stijf was, zoals Ds. Vos het noemt, kerkten velen uit de zgn. Wouddorpen in Woudsend. Maar toen men in Balk veranderde en wat losser in de opvattingen werd, kon het gebeuren dat in 1854 in een keer niet minder dan 10 leden met aanhang met attestatie naar Balk overgingen.

In 1858 kon worden besloten de verwaarloosde kerk te vernieuwen. Op 3 funderingen en een paar kleine muurvlakken na, werd de oude kerk geheel afgebroken en naar een ontwerp van S. Oppedijk nieuw opgebouwd. Er kwamen 6 grote gothische ramen en de zoldering werd koepelvormig afgewerkt. Oppedijk was een Woudsender en vermoedelijk ook lid van de Doopsgezinde gemeente; hij ontwierp en maakte zelf ook de kansel.

De nieuwe kerk werd voor f. 1.768,- gebouwd door de rooms-katholieke timmerman Liske Rinia die vlakbij aan de Waechwal zijn bedrijf uitoefende. Inclusief verven e.d. bedroegen de totale bouwkosten van de Vermaning f. 2.317,78½. Voor de financiering kreeg men giften van de zustergemeenten uit Amsterdam en Haarlem (tezamen f. 600,-), putte men uit het Sybesfonds en gaf een renteloze lening uit. In 1867 was alles betaald en kon men zich richten op de verdere



In deze uitgave van de eerder in de dorpskrant De Driuwplølle gepubliceerde verhalen kunnen we u nu ook een interieurfoto van de kerk laten zien . Deze foto uit het begin van de vorige eeuw bevindt zich in de collectie Doopsgezinde prenten in de Universiteitsbibliotheek van Amsterdam (UvA), Bijzondere Collecties.

aankleding van de kerk. Een orgel ontbrak, maar in 1870 kon voor een bedrag van f. 746,77½ een harmonium orgel geplaatst worden.

In mijn collectie “postaal Woudsend” zit een brieffragment met daarop een in Woudsend op 19 november 1889 afgestempelde postzegel. Het ging mij om het stempel, maar de nog leesbare tekst van de afgescheurde brief is niettemin ook interessant. Het volgende is nog te lezen:

“.....nog ontbrekende f. 4200,- bijeen te brengen; opdat onze aardig kan ontvangenngrijk, wij erkennen het; maar willen we eene Pastorie....., dan zijn we genoemde som nog noodig; en, oveuigd.....Doopsgezinden, vertrouwen we, dat de meergegoedenin dezen wel hunnen steun zullen verleenen.eilbede noemen wij ons,.....”.

Het gaat hier duidelijk om een bedelbrief naar welgestelde broeders en zuster elders om de nodige gelden bijeen te brengen voor een nieuwe pastorie.

In het portiek van het dubbele woonhuis aan het Julianaplantsoen zit een gedenksteen met de tekst “Verbouwd in 1890” en het is bekend dat hier vroeger doopsgezinden predikanten woonden. Op grond van het hoge bedrag van f. 4200,- concludeer ik dat het pand toentertijd is aangekocht en tevens verbouwd.

De gemeente heeft altijd weinig bezittingen gehad. In 1774 had men een paar kleine huisjes in het dorp die uiteraard aan gemeenteleden werden verhuurd en een bedrag van f. 3.700,- aan zgn. landsobligaties. In 1795 erfde de gemeente f. 3.387,- uit Harlingen – van een aldaar overleden oud-Woudsender(?) – en belegde deze gelden in effecten. Heden ten dage (ik schrijf dit op 25 februari 2003 toen het Albert Heijn debacle pas bekend geworden was) weten we maar al te goed waar dat toe kan leiden en het verwondert ons dus niet zo erg dat de waarde van de effecten en de landsobligaties in korte tijd nog slechts f. 2.556,- bedroeg.

Kennelijk kreeg men na 1795 ook enige rijkssubsidie, want in 1825 vraagt men een verhoging van die bijdrage van f. 200,- tot f. 425,- aan. De aanvraag wordt niet gehonoreerd en eerst in 1862 wordt de subsidie matig verhoogd tot f. 250,-. Het gaat de gemeente financieel niet goed, ook omdat vele zeevarende gemeenteleden getroffen worden door de scheepsrampen uit die tijd en daardoor vaak armlastig zijn geworden. Toch kon in 1903 het inwendige van de kerk vernieuwd worden en werd er achter de kerk een ijzeren hek geplaatst, waarvoor men f. 920,50 bijeenbracht.

In 1967 werd de kerk verkocht alsmede diverse andere bezittingen. Het meeste werd onder de overgebleven leden bij opbod verkocht. We zagen al dat de historische gebrandschilderde ramen via een omweg bij het Scheepvaart Museum in Sneek een goed onderdak vonden. Dat was uiteindelijk ook het geval met twee zilveren avondmaalsbekers. Die waren in handen gekomen van Sybe Symen Sybes, een achterkleinzoon van Melle Ypes die destijds een gebrandschilderd ruitje aan de kerk had geschonken. Deze achterkleinzoon maakte het goede gebaar deze kelken aan de Snekker Oudheidkamer te doneren.



Andere voorwerpen, zoals enkele tinnen avondmaalsbekers, kwamen bij particulieren terecht. Een hele mooie, oude kachel verhuisde naar café De Zevenwouden in Terhorne. Eigenlijk wel jammer dat die kachel niet door restaurant het Ponkje is gekocht, want het zou een extra verfraaiing van het zo goed bewaarde interieur hebben betekend.

Twee kerkgebouwen was te duur in onderhoud geworden voor de gecombineerde gemeente Balk-Woudsend. Het was logisch de Woudsender vermaning te verkopen vooral omdat ook de meeste doopsgezinden in Balk woonden. Thans, maart 2003, heeft de gemeente nog 64 leden die met kinderen en belangstellenden in Balk ter kerke gaan. In Woudsend wonen nog slechts 2 doopsgezinde leden, Sybren en Anneke de Vries-Scholten die regelmatig de diensten in Balk bijwonen. Tot aan zijn overlijden, enkele jaren gelden, namen zij ook de hoogbejaarde melkcontroleur Jan de Vries in hun auto mee naar de zondagse diensten. De Vries was niet alleen een enthousiast supporter van voetbalclub W.S.V. maar ook een trouwe kerkganger.

Nog maar twee doopsgezinden in Woudsend. Van de jaren vijftig en zestig uit de vorige eeuw herinner ik mij nog zo goed de Glashouwers, Dames Westra, familie Johannes van Brug en de Cannegieters die allen tot de Mennisten behoorden. Door vertrek, overlijden e.d. komen we die namen helemaal niet meer tegen in Woudsend. Twee import Woudsenders zijn nu nog de laatste band met een lang doopsgezind verleden in ons dorp.

Van Hilly Westerhof ontving ik een mooie (trouw?) foto van haar grootouders van moeders zijde, Lammert en Hil Glashouwer-Krikke, die van 1931 tot 1949 koster van de Vermaning zijn geweest. Zij werden opgevolgd door zoon en schoondochter Tjalling en Oeke Glashouwer-Visser. Verder wist Hilly mij nog te vertellen dat de Doopsgezinden als eersten een zondagschool in Woudsend waren begonnen in 1955 met zo'n 14 kinderen, waaronder ook van hervormde huize.

Tenslotte nog even iets over de twee preken van Ds. J.D. van der Plaats waarmee we het eerste deel van de geschiedenis van de Doopsgezonden te Woudsend begonnen.

De laatste godsdienstoefening in het oude kerkgebouw werd gehouden op 24 oktober 1858 en de predikant had als tekst Psalm 65 gekozen.

Overigens is hij over de gebruikelijke bijbelvertaling uit het Hebreeuws niet erg tevreden en komt in de dienst met een eigen nauwkeuriger en minder prozaïsch koude vertaling die hij zou willen betitelen als “De Hoorder der Gebeden”.

De totale preek beslaat 20 bladzijden zodat we wel mogen aannemen dat het een lange zit is geweest.

De afbraak van de oude en de bouw van de nieuwe kerk vond in recordtijd plaats, want al op 13 februari 1859 kon een feestrede bij de eerste godsdienstoefening worden uitgesproken.

De dienst opent met een voorzang van het koor, waarna gemeente en koor afwisselend zingen en waaruit ik één couplet citeer:

*Ja, 't is feest
Voor den geest!
Laten God-gewijde psalmen
In den nieuwen tempel galmen,
Stijgen als een offerand',
Die ons harte hem ontbrand'!*

Ook deze preek is aardig aan de lengte en beslaat met alle gezangen zo'n 23 pagina's.

Trouwens ook mijn bijdragen over de Doopsgezinden van Woudsend zijn aan de lange kant geworden, dus laat ik anderen liever niet kritiseren over de lengte van hun verhalen.

Uit: Verhalen van Jan J. de Vries over Woudsend en Woudsenders 2002-2005, eerder geplubliceerd in dorpskrant De Driuwpoëlle Wâldsein.